

Geknoopte tijd

Maanden, soms jaren, kan tapijt-restaurator Sadegh Memarian aan een tapijt werken. Geconcentreerd zoekt hij garens in exact de juiste kleur. Heeft hij die niet, dan verft hij ze zelf. Naaiend, knopend en wevend brengt hij zo eeuwenoude kunstwerken opnieuw tot leven.

TEKST RENATE WILMS FOTOGRAFIE INGMAR TIMMER

Een deel van zijn gereedschap nam Sadegh mee uit Iran. "Die haken zijn bijzonder, mijn vader smeedde ze. Het touw om het handvat zorgt voor meer grip en voorkomt dat ik blaren krijg."

Bij dit borduurwerk was het
stramien gedeeltelijk vergaan. Dat
is gerestaureerd door een andere
ondergrond aan te brengen.

Aan de kleuren en motieven van deze nomadenkleden uit de negentiende eeuw ziet Sadegh exact uit welke streek ze afkomstig zijn.

Over de meer dan grote werktafel in het restauratieatelier ligt een nog groter, warm oranje tapijt gedrapeerd. Beter gezegd: een looper, een van de vier delen die koningin Wilhelmina in 1900 liet knopen bij de destijds befaamde Deventer tapijtfabriek. Een koninklijke klus dus: "Begin 2013 werd ik gebeld, of ik op Paleis Het Loo wilde komen kijken." Tapijtrestaurator Sadegh Memarian schatte dat er vijfhonderdtachtig uur werk in de opdracht zou zitten, dan zou het topstuk in volle glorie hersteld zijn. Nu hoeft hij nog maar een paar knopen. Zorgvuldig naait hij daarna het leren label, waaruit blijkt dat het tot de inventaris van het paleis behoort, weer op het kleed. Sadegh leerde het vak van zijn vader. En die leerde het op zijn beurt weer van zijn vader, die niet de minste leermeester was: grootvader Memarian werd twee keer uitgeroepen tot beste ambachtsman en kunstenaar van Iran. Het is een familieambacht, tapijtrestauratie. "Mijn vader bezat een tapijtknoperij annex restauratieatelier in de bazaar in Teheran. Als kind bracht ik er in de zomervakantie drie maanden door. Op mijn veertiende ben ik serieus begonnen en heeft hij mij de fijne kneepjes van het vak bijgebracht."

Zijn werk is onzichtbaar

Hij leerde Sadegh weef- en knooptechnieken. "Je brengt nieuwe kettingdraden aan, daarna nieuwe inslagdraden. Dan heb je een stramien waarin je kunt knopen. Zo kun je versleten of verdwenen hoeken van een tapijt weer opknappen." Een tapijt ontdoen van motten, is een 'restauratorsgeheim'. "Twee weken in de vriezer bij min eenentwintig graden. Luchtdicht verpakt in plastic, want anders wordt het kleed vochtig. Alle mogelijke ongedierte bestrijd je daarmee."

Voor zijn werk heeft Sadegh engelengeduld en opperste concentratie nodig. "Eigenschappen die ik door de jaren heen heb ontwikkeld." Restaureren doet hij zittend op de grond, of aan een hoge tafel, waaraan hij zowel staand als zittend kan werken. Zijn visitekaartje is dat hij zó nauwkeurig is, dat het niet opvalt dat hij

ergens aan gewerkt heeft. En hij restaureert bij voorkeur met oude garens. Nieuw draad ziet er vaak te nieuw uit. En alles moet kloppen: de kleur, het materiaal en de glans. "Zodat iets waardevols, iets wat vaak honderden jaren geleden gemaakt is, zijn oude schoonheid terugkrijgt."

De vakkennis en ervaring van zijn vader waren, samen met wat onmisbaar gereedschap, het enige wat Sadegh kon meenemen toen hij in 1994 Iran uit vluchtte. Deze bagage bleek zo waardevol, dat hij het tot erkende tapijtrestaurator van Nederland bracht, een titel die slechts weinigen is gegund. Niet dat hij meteen aan de slag kon toen hij hier aankwam: zes jaar lang woonde hij in asielzoekerscentra. In die tijd leerde hij Nederlands en bood hij tapijtwinkels aan om herstelwerk te doen waar zij niet aan toekwamen. Officieel mocht dat niet, maar het hield hem bezig. "Op de kamer die ik met andere vluchtelingen deelde, paste maar net een stoel tussen de stapelbedden. Ik zie me nog zitten, met een kleed op schoot."

Het tapijt bracht de liefde mee

Zijn eerste baantje, bij een Iraanse tapijtwinkel in Haarlem, bracht hem ook privé geluk: hij ontmoette er zijn vrouw Machteld. "Ze kwam binnen met het idee om zelf een kelim te gaan weven, bij ons wilde ze kopen wat daarvoor nodig was. Voorzichtig heb ik uitgelegd dat zelfs ik dat een enorme klus zou vinden, dat het een vak is, tapijten weven." Hij bood aan enkele exemplaren uit de winkel bij haar thuis te bezorgen, zodat ze kon kiezen welke ze het mooist vond. Hem kreeg ze er uiteindelijk als bonus bij. Nadat Sadegh in 2000 uiteindelijk een verblijfsvergunning kreeg, solliciteerde hij bij textielrestauratieatelier ICAT, dat tegenwoordig van hem is. Machteld werkt daar inmiddels ook. Ze leerde weven en knopen van Sadegh en verricht >

De voorraad klosjes is enorm: 210 lades per kast, 20 klosjes per la. Sommige zijn meer dan een halve eeuw oud.

Sadegh restaureert met eeuwenoude wol, die verkleurt niet meer

Uit dit leren label blijkt dat het kleed tot de inventaris van Paleis Het Loo behoort.

Met zijdecrêpe in een passende tint kan Sadegh deels verteerde stof vervangen.

Als Sadegh geen garen in de juiste kleur kan vinden, verft hij die zelf.

> eenvoudige restauratiewerkzaamheden. Zelf restaureert Sadegh vloer- en wandkleden, merklappen, borduurwerk, gobelins, Javaanse poppen, zadelskleden, nomadentassen, hoofdvorsiering voor paarden en vlaggen. “Onlangs kregen we een bijzondere vlag cadeau, uit 1853. De eigenaar wilde graag dat deze vlag van Willem III behouden blijft.” De letters zijn met goudverf aangebracht, dit heeft ervoor gezorgd dat de stof op die plek nu deels verteerd is. Om verdere schade te voorkomen heeft Sadegh er tijdelijk dun gaas tegenaan geregen. Voor het herstel kiest hij zijdecrêpe in een passende tint.

Achterkant wordt voorkant

Het oudste werk dat hij ooit onderhanden nam, was een tebakleed, een inwijdingskleed uit de Portugese synagoge in Amsterdam. Dit Perzische zijden tapijt uit de zestiende eeuw was meteen ook het kostbaarste dat hij tot nu toe mocht restaureren. Het meest uitdagend zijn misschien wel de zes wandtapijten die hij op dit moment restaureert, afkomstig uit de kunstcollectie van het provinciehuis Noord-Holland. De tapijten waren zo verbleekt, dat de voorstellingen bijna onherkenbaar waren.

“Maar de kleuren aan de achterkant waren nog volledig intact. Ook zag ik dat de tapijten vrij los geweven waren. Dat bracht me op het idee om de wandtapijten om te keren en ze zo te restaureren, dat de achterkant de voorkant kon worden.” Het bleek een gouden oplossing.

Antiek Tibetaans gebedskleed

Grenzend aan het grote, lichte atelier van Sadegh is de wasruimte, met daarin een enorme, rechthoekige metalen wasbak. “Daarin kunnen we stukken van ongeveer één bij twee meter wassen. Grotere formaten leggen we op de grond, op een speciaal rooster, waarop ze worden besproeid met een extractievloeistof.” Er ligt een tapijt met een theevlek erop. “Thee is lastig te verwijderen, want het is een plantaardig kleurmiddel. Maar het lukt wel, hoor.” Op een stelling liggen diverse kleden op een wasbeurt te wachten. Sadegh pakt er een klein vierkant wollen kleed uit, met een franjeachtige, opstaande rand. Het is een tweehonderd jaar oud Tibetaans gebedskleed, uit de collectie van een particuliere verzamelaar. “Die opstaande rand voorkwam dat de biddende monnik op de tocht zat.”

Op een droogrek liggen diverse strengen wol. “Die heb ik zelf geleverd, in een pan op het fornuis. Als kleurstof gebruik ik natuurlijke producten als uienenschil, granaatappelschil, meekrap en indigo. Voordeel daarvan is dat die kleuren ‘eeuwig’ goed blijven, in tegenstelling tot kunstmatige kleurstoffen. Bovendien kan ik door toevoeging van water het verfbad steeds verdunnen. Zo kan ik tien verschillende tinten maken.”

De muren staan vol kasten met laatjes gevuld met klosjes garen, wol en zijde. Elk klosje is genummerd en gedateerd. “Zo weten we precies wat wanneer is gemaakt en hoeveel we van een kleur hebben.” Alles ton sur ton gesorteerd, wel vijftig tinten groen en nog veel meer nuances beige. “Deze klosjes garen gebruiken we voor wandtapijten, voor de vloertapijten is dikker garen nodig.” Ook daarvan heeft Sadegh een uitgebreide voorraad. Het liefst werkt hij met eeuwenoude wol, die verkleurt niet meer. “Ik gebruik graag resten van oude zadeltassen die eind negentiende eeuw gemaakt zijn. In kringloopwinkels en op rommelmarkten kom ik ook, daar speur ik naar de juiste stoffen en garens.” Koningsdag is een van Sadeghs lievelingsdagen: “Wat voor een ander overbodig is, kan voor mij waardevol zijn. Soms vind ik precies de kleur die ik zocht.”

ICAT Textielrestauratie, geopend op afspraak.
Spieringweg 835, Cruquius, 023 5325949,
www.icattextielrestauratie.nl